

Naujienu Antroji Dalis

NR. 783

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXI METAI

VL. BAKŪNAS

JŪRININKĄ Z. DOMEIKĄ PRISIMINUS

Žinios apie Venecueloje žuvusį Zigmą Domeiką, net jo prietelius čia Amerikoje pasiekė vėlokai. Kai kurie apie jo netikėtą, staigią ir žiauriai tragišką mirtį patyrė tik iš mūsosios spaudos puslapių, kuriuosna žinios apie tai pateko iš Venecuelos Amerikon atvykus vienai lietuvaitei, gyvenančiai Caracas mieste, kur ir įvyko Zigmo Domeikos tragedija.

Apie tai "Naujienu" Nr. 218 (š. m. rugsėjo 17 d. laidoje) buvo gana išsamiai paskelbta. Tai, kas jau buvo parašyta, norėčiau dar papildyti keliomis savo atsiminimų pastabomis, nes man su velioniu Zigmu ilgus metus teko bendradarbiauti — ir kaip su jūrininku ir kaip su visuomenės veikėju.

Suomijos jūrų mokyklą, arba kaip ji vadinosi Navigacijos Institutą, Turku (Obo) mieste, Zigmą 1930 metų laidoje baigė pirmuoju. Turint galvoje, kad ten dėstomoji kalba buvo ne lietuvių, tai lietuviui kadetui pralenkti suomių ir švedus, kuriems dėstomoji kalba buvo jų gimtoji — reikėjo būti tikrai gabiu ir turėti talento svetimoms kalboms išmokti.

Zigmą Domeiką neabejotinai tokio talento turėjo, ir ne tik svetimoms kalboms, bet ir jūrininkystės mokslams iš viso, ką jis puikiai ir pademonstravo baigdamas Suomijos Navigacijos Institutą pačiu pirmuoju (savo laidoje). Todėl pasakyti, kad Zigmą Domeiką buvo tik jūrininkas — būtų labai neteisu, nes jis buvo nepaprastas, neeilinis jūrininkas, bet vienas jaunosios Lietuvos geriausių, gabiausių. Jis buvo vienas pirmųjų nepriklausomos Lietuvos prekybos laivyno kapitonų, kurių mes turėjome taip mažai ir kurie nepriklausomos Lietuvos ekonominiame gyvenime lėmė labai daug, ypačiai turint galvoje visai naują mūsų tautoje profesiją — jūrininkystę.

Grįžęs iš Suomijos su galima sakyti "auksiniu" diplomu — daugiau negu pateisinęs jį, kaip valstybės stipendininką, sudėtas viltis — Zigmą Domeiką kurį laiką atlikinėjo stažą įvairiuose kitų valstybių laivuose, kol pats pirmasis gavo tolimojo plaukiojimo kapitono diplomą — duotą jam mūsų Susisiekimo Ministerijos. Net ir keistoka — pirmasis Zigmo Domeikos laivas, kurį jis perėmė savo žinion jau kaip kapitonas — buvo Klaipėdos vokiečių bendrovės, su 100% vokiška įgula ir 100% vokiška jos dvasia. Bet čia kaip tik Zigmą Domeiką ir tiko: sumanus, griežtas, net kiek "statoko" būdo patentuotas jūrininkas, kalbą net šešiomis

kalbomis (angliškai, švediškai, lietuviškai, vokiškai, lenkiškai ir rusiškai) — nuo pat pirmos kelionės pasirodė "mėtytu ir vėtytu" bet kokioje jūroje ir dėl to labai greitai įgijo pasitikėjimą ne tik svetimtaučių įgulos tarpe, bet ir pačioje bendrovėje.

Jūrininkas priklauso jūrai, ir taip buvo ir su Zigmą Domeika: būdavo atplauks į Klaipėdos uostą, dvi ar tris dienas čia laivui bestovint lyg svečias namuose apsisuks — ir vėl į Baltijos ir Šiaurės jūrų beribus plotus... Nežiūrint tokių trumpų "viešnagių" savame uoste, Zigmą Domeiką surasdavo valandėlę laiko ir visuomeniniam darbui jau tada: priklausė Lietuvos Jūrininkų Sąjungai, o man redaguojant jūrininkystės žurnalą "Jūra", kai kurį laiką ėjo vadinamojo "atsakingojo redaktoriaus" pareigas. Tai karo cenzūros įvestas titulas, kad karo komendantas žinotų ką "griebti", jei laikraštį kas nors būtų išspausdintą prieš "tautą ar valstybę"...

Kadangi "Jūra" buvo grynai apolitinio pobūdžio, tai per visą laiką niekada nei Zigmą Domeikai kaip atsakomajam nei man kaip faktiškajam redaktoriui su karo komendantu dėl "Jūros" jokių konfliktų neteko turėti. Neturėjo dėl to jokio konflikto nei mano pirmatakas — pirmasis "Jūros" redaktorius (ir jos steigėjas) amžino atminimo Stasys Vainoras. Bet Zigmą Domeikai tas karo cenzūros baubas vis dėlto sukosi vėjuose, kad ir tolimoje jūroje ir dėl to kai tik Klaipėdos uostas atplaukęs turėdavo kiek laiko — nepraleisdavo progos su manim pasitarti apie spaudai ruošiamą naują "Jūros" nr. Paprastai tie pasitarimai įvykdavo jo laive, kapitono salone, prie stiklo "scotch'iaus" ir gero cigaro. Pats niekada laikraščiu nieko nerašė, redagavimas ir techniškas žurnalo apipavidalinimas jam buvo labai "svetimas darbas" ir dėl to niekada nemėgino duoti kokių nurodymų ta kryptimi. Tik, nors ir labai atšargiai, vis primindavo "cenzūros baubą", kad su juo nereikėtų įeiti į konfliktą. Girdi... "jei jau ką įtartino rašysi, tai bent iš anksto man parodyk; jei kalėjiman reikės sėsti, tai kad iš anksto žinočiau už ką..."

Laimei — tokių nesupratimų su cenzūra niekada neturėjome. Patį "Jūros" redagavimą stengėsi lengvinti dar tuo, kad pats daug skaitydamas anglų ir vokiečių kalbomis jūrinės literatūros — jos nemetė per bortą, o atveždavo į Klaipėdą, kur daug

(Nukelta į 3 psl.)

Zigmą Domeika, Bronė Domeikienė ir jų sūnus Juragis

LIETUVA IR UKRAINA

Vartant senus žemėlapius, kilo mintis bent kiek prisiminti senovės lietuvių ir ukrainiečių santykius. Mūsų protėvius su ukrainiečiais rišo bendras reikalas — kova su totoriais. Tuo metu Lietuva su Ukraina turėjo tiesioginį sąlytį. Šiandien mūsų teritorijas skiria Gudija. Bet ir šiandien politiniame gyvenime turime bendras su pretenzijomis į mūsų teritorijas tautas: rusus, lenkus ir gudus.

Neliečiant klausimo, kokią sovietų rusai Lietuvoje įvedė santvarką, patinka ji kam ar ne, negalime pasakyti, kad jie būtų mums palankūs. Pirmiausia jie, nustatydami 1939 m. Lietuvai sienas, sulaužė 1920 m. liepos mėn. 12 d. Rygoje dėl sienų pasirašytą sutartį; 1964 m. sausio mėn. tik mažą teritorijos dalį grąžino; Breslaują, Vydžius, Varnėnų ir Gervėčių iki 1920 m. lietuviškiausius valsčius, Ašmenos, Lydos, Gardino, Augustavo, Suvalkų apskrčius ir dalį Seinų atidavė Gudijai ir Lenkijai; Rytrūsius sau priskyrė. Kągi, giminingos tautos!

Lenkų siekiai mums labai gerai žinomi, todėl jų neverta nė minėti. Gudai tikrai dideliais arogantais tapo: jiems Lietuva, kaip Lietuva, niekad neegzistavusi. Jų aiškinimu, seniau Lietuva reiškė Gudiją, tik Lietuvos vardą turėjusi. Nemažas pretenzijas gudai reiškia ir į ukrainiečių teritoriją.

Taigi, turime tuos pačius ne draugiškus kaimynus, prieš kuriuos turime jungtis bendrai atsparai.

Senovėje Ukraina arba Kijevo kunigaikštija niekad nebuvo Lietuvos okupavusi ir jai duok-

lės, kaip Dluogošas yra parašęs, karnomis ar ažuolo šakų luoba nemokėjo. Lietuvos Didžioji Kunigaikštija (tikriausiai — karalija) Kijevo kunigaikštiją buvo okupavusi — prisijungusi, bet tas išėjo Kijevo vietos naudai, to ir patys ukrainiečiai nenegia.

Prieš akis Kijevo Istorija, Ukrainos STR Mokslų Akademijos 1963 m. Kijeve išleista rusų kalba, I tomas. Kai kurios vietos apie lietuvių ir ukrainiečių santykius vertos pacituoti.

"... Antroje XIV amžiaus pusėje Lietuvos valstybei susidarė palanki Rytų Europoje tarptautinė padėtis praplėsti savo valdžią grobiant Ukrainos žemes. 1359 m. mirus Aukso ordos chanui Berdi-Bek, ordoje užvirė ilga ir arši kova tarp pretendentų į chano sostą. Tuo naudodamiesi lietuvių feodalai, Palėsėje sutelkė karines jėgas žygiui į Kijevo. 1362 m. pavasarį lietuvių kariuomenė įsiveržė į Kijevo teritoriją, greit užėmė Kijevo ir iš miesto išvarė totorių paskirtą kunigaikštį Feodorą. Po to lietuvių feodalams pasisekė įtvirtinti savo valdžią Kijevoje ir Perejaslavijoje. Jiems žymiai patarnavo patys Kijevo žemės turtingi feodalai, pereidami į lietuvių didžiojo kunigaikščio pusę, padėdami jam užvaldyti Kijevo ir Perejaslaviją, taip pat lietuvius rėmė ir kovoje su totorių orda. Tais metais lietuvių kariuomenė nužygiavo į Podolę, kame sumušė totorius ir juos nuvijo iki Azovo jūros krantų. Šio pasivaikščiojimo metu, lietuvių kariuomenė užėmė Podoliją ir žemes tarp Dniepro ir Dniestro iki Juodųjų jūrų.

Lietuvių feodalų užėmimas

DEVINTIEJI "METMENYS"

(Ne šauksmingas, bet nuoširdžiai propagandinis straipsnelis)

Net ir "Draugo" apžvalgininkas, taigi, sakytum, žmogus iš kito lagerio, apie "Metmenis", jų devintojo numerio pasirodymo proga rašo:

"Šalia kas mėnesį išeinančių "Aidų" nors ir metuose beveik tik vienkartiniai "Metmenys" vis dėl to yra akivaizdus ir kūrybingas čionykštės mūsų visuomenės kultūrinio susiklostymo ženklas, sveikintinas ir kaip papildinys ir kaip oponentas".

Taigi iškelia šį jaunuosios kartos kultūros žurnalą ne tik kaip kūrybingą kultūros puoselėtoją, bet ir kaip sveikintiną oponentą. Apžvalgininkas, žinoma, teisingas abiem atvejais. O už tai ir jis pats vertas pagyrimo ir pasveikinimo.

"Metmenys" gyvuoja jau se-

pa gaila liko Lenkijos karaliumi, o Didžiojuoju Lietuvos kunigaikščiu Vytautas. Jogailai padedant, 1394 m. Vytautas organizavo žygį į Kijevą. Lietuvos kariuomenei pavyko užimti Kijevą ir atstatyti savo valdžią Padniepryje. Kun. Vladimiras su savo šalininkais pabėgo į Maskvą... Tuo pasinaudodami lietuviai feodalai 1394 m. užėmė Kijevą ir Vytautas paskyrė savo vietininku Skirgailą". (193 psl.).

Nors Jogaila su Vytautu 1392 m. ties Lyda Astravo dvare susitaikė, tačiau Vytautą paliko tik savo vietininku Lietuvoje, vadinasi, Lietuvos Didžiojuoju kunigaikščiu pasiliko Jogaila, todėl kun. Vladimiras su ukrainiečiais pasipriešino ir Vytautui. Kai išryškėjo, jog Didžiojuoju Lietuvos kunigaikščiu esąs Vytautas, reikalai pakitė.

Tačiau pats pavojingiausias priešas ukrainiečių žemėms, Lietuvai ir Lenkijai buvo totorių ordos, tęsusios puolimus ant miestų ir kaimų. Norėdami atstumti totorių ordas į pietus, gale XIV a. kijeviečiai įsijungė į lietuvų kariuomenę žygiui prie Azovo jūros ir šiaurės Kaukazo. Su Vytautu priešakyje. Šis kariuomenės žygis totoriams atnešė žymių pralaimėjimų. (103 psl.).

Iš šių citatų labai ryšku, kad Ukrainos įjungimas į Didžiąją Lietuvos Kunigaikštiją, "palyginus su totorių jungu, neginčiant, buvo maža blygybė". Kiekviena tauta trokšta nepriklausomybės, to norėjo ir ukrainiečiai, bet tuo metu galingos Lietuvos globa jiems išėjo į naudą. Gudija arba Baltarusija buvo tik teritorija Lietuvos valdžioje — niekad savo valstybės neturėjo. Po Lietuvos ir Lenkijos pasidalinimo, Gudija atiteko Rusijai ir šiandien Sovietų Rusijos dalis. Lenkijos pretenzijos į Lvovą nieku nepagrįstos. Kad lenkai ten prigrūdavo savo kolonistų, kaip ir į Vilniją, tai nereiškia, jog toji sritis lenkiška.

Kaimynams ir net ne kaimynams Lietuva rūpi kaip didžioji tarp Rytų ir Vakarų kryžkelė. Ukraina — derlinga žemė, buvęs ir galimas didysis javų aruodas.

B. Pupalaigis

tyneris metus. Ir, atrodo, pasiryžę dar ilgai gyvuoti. Žada padąžinti, sureguliuoti (išleidžiant bent du, o gal ir tris numerius į metus), o tuo pačiu ir suaktualėti, kiek tai galima nepažeidžiant dabartinio kokybinio lygio. Visus šituos pažadus teko nugirsti iš "Metmenims" artimų žmonių, taigi jų teisingumu neabejoju.

Jau pirmuoju numeriu užsiangažavę "kritiškai pagarbai žmogaus kūrybos ir kilnios kovos vaisiams", visu veidu kreipėtis į gyvąją lietuviybę, "skatinti kūrybines pastangas", "kritiškai žvilgsniu komentuoti lietuvių gyvenimą", "Metmenys" šio savo angažavimo tvirtai ir pastoviai laikosi.

Devintasis "Metmenų" numeris yra skirtas "Algimantui Mackui — sąžinės ir skausmo kalbėtoju", tragiškai žuvusiam automobilio katastrofoje pereinant metų gale. Poetas Algimantas Mackus buvo vienas iš ryškiausių "Metmenų" veido formuotojų. Pirmykščiuose šio žurnalo sąsiuvinuose atspausdinti jo "Neomentuotos kalbos generacijos" ir "Chapel B" ciklo gabalai bei kritikos straipsniai buvo tie elementai, iš kurių formavosi "Metmenų" tonas ir spalva.

Algimantui Mackui yra dedikuota visa devintojo "Metmenų" numerio poezija: Jurgio Blekaičio "Ne poetui", Kazio Bradūno "Neatsakytą" ir Vitalijos Bogutaitės "Dainuok, broli, savo likimą". Fragmentus iš Algimanto Mackaus literatūrinio palikimo pavadintus "Laisvės siekimas ir žemės trupiniai" sudarė ištraukas iš jo paskaitų ar proginių žodžių itin taikliai atskleidžiančios poeto pažiūras, nusiteikimus ir idėjas. Jo nuetą kūrybinį kelią nebloggeriškai atskleidžia Algirdo Landsbergio straip-

snis "Laiko linijos Algimanto Mackaus poezijoje" baigiamas nuoširdžiu ir atviru nedvejotinos reikšmės šio jauno kūrėjo darbams pripažinimu:

"Mes dažnai atsigrįšime į Algimantą Mackų: patikrinti savo viltį pagal jo bekompromisinį žvilgsnį, savo žodį pagal jo autentiškumą reikalaivimą, savo veiksmą pagal jo etinį imperatyvą.

Mūsų širdys, vaizduotės, protai liks jam atviri — kaip broliui, kokio niekad nebeturėsime".

Antrasis stambus literatūrinės kritikos straipsnis — Rimvydo Šilbajorio "Sopulio užkeikta mįslė" — yra skirtas vieno ryškiausių mūsų nepriklausomybės laikotarpio poetų, Jono Aisčio kūrybai nagrinėti. Straipsnio autorius nebe pirmą sykį užsirekomenduoja bene stipriausia pajėga šiuose, sakytum, apleistuose mūsų kritikos dirvonuose.

Istorikas Vincas Trumpa savo išsamiaame straipsnyje "Simanas Daukantas — Naujosios Lietuvos pradininkas" gyvai pavaizduoja šio didelio lietuvio veiklą, kūrybą ir reikšmę jo epochos rėmuose, pavadindamas jį "naujosios Lietuvos Jonu Krikštytoju" ir nusistebėdamas, kad Simano Daukanto 100 metų mirties sukaktis (1964 m.) praėjo veik nepastebėta Kristijono Donelaičio minėjimų šešėlyje.

Šiame numeryje talpinamas atsakymų į anketą ciklo "Nepriklausoma Lietuva šiandieniniu įvertinimu" ketvirtoji ir paskutinė dalis nagrinėjanti klausimą: "Kokiu konkrečiu atžvilgiu laikote Nepriklausomą Lietuvą pralenkusią Ameriką (arba tą kraštą, kuriame dabar gyvenate)?" Pasisako: Teodoras Daukantas, Vincas Rastenis, Vytautas Vaitiekūnas, Jonas Paplėnas, Juozas Kaminskas, My-

(Tęsinys 8-me psl.)

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

Pati žinomiausia ir patikimiausia firma Amerikoje, turinti daugel metų patyrimo siunčiant

DOVANAS — SIUNTINIUS Į USSR.

Gavėjas nieko nemoka. Tūkstančiai klientų patenkinti. Garantuotas skubus ir tikslus pristatymas. Visi siuntiniai apdrausti. Visuose mūsų skyriuose yra gausus aukštos rūšies prekių pasirinkimas prieinamom kainom.

Dėl informacijų ir nemokamų katalogų kreipkitės į visus mūsų skyrius.

COSMOS PARCELS EXPRESS CORP.

• NEW YORK 3, N. Y. — 39 - 2nd Avenue	AL 4-5456
• NEW YORK, N. Y. 10011 — 108 West 14th St.	CH 3-3005
• BROOKLYN 11, N. Y. — 370 Union Avenue	EV 4-4952
• BROOKLYN 7, N. Y. — 600 Sutter Avenue	DI 5-6808
• ATHOL, Mass. — 61 Mt. Pleasant Street	CH 9-6245
• BOSTON 18, Mass. — 271 Shawmut Avenue	LI 2-1767
• SOUTH BOSTON 27, Mass. — 327 West Broadway	AN 8-0068
• BUFFALO 6, N. Y. — 332 Fillmore Avenue	TL 6-2674
• CHICAGO 22, Ill. — 2222 W. Chicago Avenue	BR 8-6966
• CHICAGO 8, Ill. — 3212 So. Halsted Street	WA 5-2737
• CLEVELAND 13, Ohio — 904 Literary Road	TO 1-1068
• Detroit, Mich. — 7300 Michigan Avenue	VI 1-5355
• GRAND RAPIDS, Mich. — 636-38 Bridge St., N. W.	GL 8-2256
• HAMTRAMCK, Mich. — 11333 Jos. Campau	GL 7-1575
• HARTFORD 14, Conn. — 200 Franklin Ave. Tel. 233-8030	246-0215
• IRVINGTON 11, N. J. — 762 Springfield Ave.	ES 2-4685
• YOUNGSTOWN 3, Ohio — 21 Fifth Avenue	RI 3-0440
• LOS ANGELES 22, Calif. — 960 So. Atlantic Blvd.	AN 1-2994
• LAKEWOOD, N. J. — 126 - 4th Street	FO 3-8569
• NEWARK 3, N. J. 428 Springfield Avenue	BI 3-1797
• NEW HAVEN, Conn. — 509 Congress Avenue	LO 2-1446
• PATERSON 1, N. J. — 99 Main Street	MU 4-4619
• PASSAIC, N. J. — 176 Market Street	GR 2-6387
• PHILADELPHIA 23, Pa. — 525 W. Girard Ave.	PO 5-5892
• PITTSBURGH 3, Pa. — 1307 E. Carson Street	HU 1-2750
• SAN FRANCISCO, Calif. — 2076 Sutter Street	FI 6-1571
• WATERBURY, Conn. — 6 John Street	PL 6-6766
• WORCESTER, Mass. — 174 Millbury Street	SW 8-2868
• YONKERS, N. Y. — 555 Nepperhan Ave.	GR 6-2781

ukrainiečių žemių ir Kijevo, palyginus su totorių jungu, neginčiant, buvo maža blygybė.

Prijungus šias ukrainiečių žemes prie Lietuvos valstybės, didysis lietuvių kunigaikštis Algirdas Kijeviją ir Perejaslaviją atidavė dalinai valdyti savo sūnui Vladimirui, viešpatavusiam čia maždaug nuo 1362 iki 1392 m. Jis įsisteigė Kijeve savo rezidenciją ir pildė Algirdo valią. Vladimiras rėmėsi vietos stambiais feodalais, apdovanodamas juos žemėmis, patogumais, kaimais ir feodalams reikalingomis gyvenvietėmis. Dauguma ukrainiečių feodalų rėmė kunigaikštį. Vladimiras kariuomenę organizavo iš lietuvių ir ukrainiečių feodalų ir atliko keletą žygių prieš totorių ordas, kurių rezultate totoriai buvo nustumti prie Azovo ir Juodosios jūros krantų. Nusilpnintos totorių ordos keletą metų nepasirodė Kijevijoje. Tas turėjo didelės reikšmės gerinant žemės ūkį, pramonę Padniepryje ir kilti ekonominiams ir politiniams gyvenimui Kijeve (100 psl.).

Ryšium su pagerėjimu Padniepryje ekonominio ir politinio gyvenimo, antroje XIV a. pusėje padaugėjo ir gyventojų Kijeve. Jame apsigyveno daug amatininkų. Kijevo prekymuose dažniau atvykdavo prekybininkų iš Maskvos, Smolensko, Novgorodo, Tverio, Černigovo, Žitomiro ir kitų miestų.

Po Krėvės unijos (1385—1386), sudarytos tarp Didžiosios Lietuvos Kunigaikštijos ir Lenkijos, lenkų ponai išvystė agresyvius žygius į Ukrainą. Pirmiausia Lenkija siekė užgrobti Voliniją ir Podolę, tačiau grobikai sutiko stiprų ukrainiečių pasipriešinimą. Tuo pat metu Padniepryje kilo vietos gyventojų kova su lietuvių viešpatavimu. Kijevo feodalai su kunig. Vladimiru nenorėjo paklusti Didžiajam Lietuvos Kunigaikščiui ir Lenkijos karaliui Jogailai ir siekė nepriklausomos Kijevo kunigaikštijos. Tikrumoje Kijevo kunigaikštija nepripažino Jogailos valdžios". (102 psl.).

Ir kaip noriai galėjo pripažinti! Kol lietuviai valdė Kijevo kunigaikštiją, jiems buvo palikta valstybinė ir socialinė santvarka: jie patys valdėsi, tik skaitėsi lietuvių valdžioje ir mokėjo tam tikrą duoklę. Jogailai tapus Lenkijos karaliumi, kun. Vladimiras pajuto, kad Lenkijos šlėkta kėsinsis užgrobti Kijevo kunigaikštiją, įvesti savo lenkišką tvarką, kurios ukrainiečiai nenorėjo. Iš kitų šaltinių jau žinome, kad Jogailai su Vytautu atvykus Lietuvos krikštyti, kar. Jadvyga su Lenkijos ponija išbrovė į Ukrainos žemę, užėmė Lvovą, suteikė jam miesto teises ir davė privilegijų, bet kartu pradėjo lenkais kolonizuoti. Suprantama, kad tas negalėjo ukrainiečiams patikti, dėl to kun. Vladimiras nepripažino Jogailos valdžios ir pradėjo priešintis.

"Kad galėtų išlaikyti savo valdžią Ukrainoje ir Gudijoje, lietuvių feodalai priversti buvo

Domeiką prisiminus

(Tęsinys iš 1-mo pusl.)

kartų tą medžiagą savo žurnale esame dėkingai panaudoję.

Šitame vokiško vardo ("Friesland") savininko, įgulos ir dviasios laive Zigmas Domeika kapitono pareigose išplaukiojo iki 1939 m. kovo mėn., kai vokiečiai vėl okupavo Klaipėdą ir visi Klaipėdos vokiečių bendrovių laivai Lietuvos trispalvę pakeitė III-čiojo Reicho vėliava. Kiek Zigmo Domeikos, kaip laivo kapitono, buvo geras vardas ir pasitikėjimas vokiškos įgulos ir bendrovės vadovybės tarpe, rodo ta aplinkybė, kad jam ir toliau buvo pasiūlyta pasilikti to laivo kapitonu ir plaukioti po Vokietijos vėliava. Vokiečiai iš viso yra geri jūrininkai, patys turėjo nemažai patyrusių, kad ir senesnio amžiaus laivų kapitonų ir jeigu ir tokiose aplinkybėse Zigmui Domeikai buvo siūloma kapitono vieta vokiškame laive, tai Domeika buvo tikrai to vertas, kaip geras ir gabus bei sumanus jūrininkas. Bet jis plaukioti po vokišką vėliava nesutiko, laivą perdavė vokiečiui kapitoniui, o pats grįžo Kaunan, kur buvo paskirtas Lietuvos Lloyd B-vės (tvarkiusios grynai lietuvišką jūrų laivyną) laivų inspektorium, o vėliau Kauno uosto viršininku.

Antrajai sovietų okupacijai artėjant Zigmas Domeika su šeima pasitraukė į Vokietiją, kur ir man besprunkant nuo raudonojo tvano — jį vėl teko suklikti, kurį laiką net jo kukliu butu ir duonos kąsniu dalintis, o vėliau vėl kartu rūpintis lietuvių reikalais — šį kartą pabėgėliais. Saalfelde (Turingijoje) vos amerikiečiams miestą užėmus, Zigmo Domeikos, kaip mokančio anglų kalbą, pastangomis iš komendanto išgavome leidimą sušaukti lietuvių pabėgėlių susirinkimą, kuriame buvo išrinktas komitetas (jin patekome abudu), kurio didžiausiu nuopelnu reikia laikyti tai, kad jo pastangomis iš tos srities buvo evakuota ten gyvenę lietuviai pabėgėliai toliau į Vakarų, kai amerikiečiai tą sritį

Jūrininkų susitikimas: vieno Amerikos keleivinio laivo karininkai (iš kairės dešinėn) B. Kmitas ir Kostas Burbulis (uniformoje) sveičiuojasi pas Zigmo Domeiką (sėdi gale stalo) jo namuose Caracas, Venecueloje, kai prieš porą metų Knifo ir Burbulio laivas trumpam buvo užsukęs Venecuelon.

perleido rusams. To komiteto sudėtin dar įėjo J. Lapšys, J. Sakavičius ir V. Valys.

Vėliau, jau karui pasibaigus apsigyvenome Ansbache, Bavarijoje, kur Zigmas Domeika pradėjo dirbti amerikiečių karinės valdžios įstaigose, o kiek vėliau perėjo į UNRA, kurios tarnyboje išbuvo iki pat emigracijos Venecuelon 1947 metais.

Venecueloje naujo gyvenimo pirmuosius žingsnius Zigmas vėl pradėjo jūroje — buvo tanklaivio kapitonu, bet neilgai trukus perėjo amerikiečių Sears, Roebuck and Co. b-vės, Caracas mieste, tarnybon ir jūron daugiau jau nebegrižo.

Apie Zigmo Domeikos lietuviškai visuomeninę veiklą Venecueloje — nieko neturėčiau pasakyti, nes trumpai apie tai buvo priminta pranešime apie jo mirtį, o be to, kiekvienas, kuris kiek atidžiau seka lietuviškąjį gyvenimą pasaulyje — Zigmo Domeikos vardą ir darbus galėjo labai dažnai pastebėti mūsų spaudoje. Zigmas Domeika karštoje Venecuelos padangėje yra išliejęs jūras prakaito ir nuvertęs kalnus lietuviško darbo. Tai geležinis lietuvis, užgrūdintas mediniuose laivuose, kokių turėjome nedaug.

Nepaprastai gailla, kad žuvo be jokio reikalo ir prasmės ir dargi taip anksti, nesulaukęs jokių prošvaisčių Lietuvos laisvei, kurios kovai tiek daug aukojosi ir dirbo.

— Santaros - šviesos Federacija dėkoja už įnašus Suvažiavimo Rengimo išlaidoms padengti. Nespėję suvažiavimo metu įteikti savo aukas, dar gali siųsti Dr. Z. Rekašui, 1670 North Greenwood Ave., Glenview, Ill.

EXPRESS

MAISTO SIUNTINIAI

I LIETUVĄ

GERIAUSIAS AMERIKONISKAS MAISTAS GREIČIAUSIAI

IR GARANTUOTAI PRISTATOMAS PER 4-5 SAVAITES ŽEMIAUSIOMIS KAINOMIS

40 svarų kvietinių miltų \$22.80
20 svarų cukraus \$17.70
20 svarų ryžių \$17.70
20 svarų taukų \$25.80

Siuntinys Nr. 417 \$34.75

10 svarų cukraus, 10 svarų miltų, 10 svarų ryžių, 10 svarų taukų.

Prašykite veltui gaunamų katalogų su daugiau įvairių siuntinių pavyzdžiais.

Šimtai įvairiausių maisto siuntinių pasirinkimui.

PINIGŲ I LIETUVĄ

siuntimas pilnai garantuotas.

Pristatomi per dvi savaites be jokių atskaitymų. Gaunate gavėjo pasirašytą kvitą.

Tarifas: 9 rubliai — \$10.00
Persiuntimas: iki \$30.00 — \$2.75
virš \$30.00 — 10%.

INTERTRADE EXPRESS CORP.

125 East 23rd Street
New York, N. Y. 10010

JEI JŪS NORITE SIŪSTI
SIUNTINIŲ — DOVANAS Į USSR
NAUDOKITĖS PATARNAVIMU PLAČIAI
ŽINOMOS FIRMOS

PACKAGE EXPRESS & TRAVEL AGENCY, INC.

(LICENSED BY VNEŠPOSYLTORG)

VYRIAUSIA ĮSTAIGA

1530 Bedford Avenue, Brooklyn 16, N. Y.

Tel. IN 7-5522

Siuntiniai siunčiami per mūsų firmą paskyrimo vietą pasiekia trumpiausiu laiku. Siuntinių pristatymas garantuotas. Visi muitai apmokami mūsų įstaigose, gavėjas NIEKO NEMOKA.

Prie firmos skyrių yra krautuvės, jose rasite žemiausiomis kainomis pasirinkimui įvairiausių audinių, taip pat maisto produktų, odos avalynei ir kitų daiktų.

Firma — skyriai atidaryti kasdien nuo 9 val. ryto iki 6 val. vakaro.

Šeštadieniais ir sekmadieniais nuo 9 val. ryto iki 4 val. popiet.

MŪSŲ SKYRIAI:

BROOKLYN, N. Y.	1530 BEDFORD AVE.	—	IN 7-6465
NEW YORK 3, N. Y.	78 SECOND AVENUE	—	OR 4-1540
NEWARK, N. J.	314 MARKET STREET	—	MI 2-2452
SOUTH RIVER, N. J.	46 WHITEHEAD AVENUE	—	CL 7-6320
UTICA, N. Y.	963 BLEECKER STREET	—	RE 2-7476
FARMINGDALE, N. J.	FREEMOOD ACRES	—	363-0494
PHILADELPHIA 23, PA.	631 W. GIRARD AVENUE	—	PO 9-4507
ALLENTOWN, PA.	126 TILGHMAN STREET	—	HE 5-1654
ROCHESTER 5, N. Y.	558 HUDSON AVENUE	—	232-2942
LOS ANGELES 4, CAL.	107 SO. VERMONT AVENUE	—	DU 5-6550
CHICAGO 22, ILL.	1241 NO. ASHLAND AVENUE	—	HU 6-2818
BALTIMORE 31, MD.	1900 FLEET STREET	—	DI 2-4240
BUFFALO 12, N. Y.	701 FILLMORE AVE.	—	TX 5-0700
DETROIT 12, MICH.	11601 JOS CAMPAU AVENUE	—	TO 8-0298
HARTFORD 6, CONN.	643-47 ALBANY AVENUE	—	CH 7-5164
JERSEY CITY, N. J.	303 GROVE STREET	—	HE 5-6368
SYRACUSE 7, N. Y.	1200 SOUTH AVENUE,	—	GR 5-9746
CLEVELAND 13, OHIO	1028 KENILWORTH AVENUE	—	PR 1-0696
HAMTRAMCK, MICH.	11339 JOS CAMPAU AVENUE	—	TO 9-3980
SO. BOSTON, MASS.	396 WEST BROADWAY	—	AN 8-1120
TRENTON 10, N. J.	1152 DEUTZ AVENUE	—	EX 2-0306

RECEPTŲ
SPECIALISTAI

J. ir J.
PHARMACY

ROBERT KOVERA
ARLENE AZUKAS

Jūsų registruoti vaistininkai
IMPORTUOTI KVEPALAI IR
MAX FACTORS KOSMETIKA

Sveikinimai gimtadienio, vardadienio,
vestuvių ir įvairių sukaktuvių progai.
Linkėjimai greičiau pasveikti ir padėkos
ir visokioms kitoms progoms kor-
telės lietuvių ir anglų kalba.
Mrs. Snyders saldainiai.

2557 West 69th Street
TEL. PR 6-4363

CHICAGOS SVARIAUSIAS IR
MODERNISKAUSIAS DARŽAS
BUČO DARŽAS
WILLOW WEST INN
AND PICNIC GROVE
83rd and Willow Springs Road
WILLOW SPRINGS, ILL.

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS

LEIDŽIA: SANTARA - ŠVIESA ♦ REDAGUOJA REDAKCINIS KOLEKTYVAS CHICAGOJ

Medžiagą siūsti: Daliai Bylaitienei, 6949 So. California Ave., Chicago, Ill. 60629

8 METAI

1965

NR. 6 (205)

VEIDU Į LIETUVĄ

Uždarydami Santaros - šviesos Federacijos suvažiavimą turime su pasididžiavimu pasakyti, kad Federacija iš jo skirstysis su dar didesniu išipareigojimu lietuviškumui, tautinei-liberalinei idėjai, gyvenamajam kūrybiniam žodžiui, atvirumui kiekvienam žmogui ir kovai už žmogaus, tautos ir valstybės laisvę.

Esu tikras, kad šis suvažiavimas suteikė Santaros - šviesos Federacijai ne tik daugiau energijos vykdyti konkrečius uždavinius, kuriems esame išipareigoję — Algimanto Mackaus Vardo Knygų Leidimo Fondo plėtimą, "Metmenų" žurnalo dažnesnį leidimą, lietuviškojo rašytinio žodžio skatinimą, kūrybinės atmosferos sudarymą visose kultūrinio gyvenimo srityse — teatre, muzikoje, filme, mene, ugdydamas konkretnes bei pragmatiškesnes visuomeninės ir politinės akcijos, bet jame įvyko ir ryškūs lūžis mūsų galvosenoje, gal ir "provokatorių" išprovokuotas, tačiau per tas kelias dienas giliai įaugęs į mūsų širdis ir protus. Mes tapome dar

atviresni drąsiai, nekonformistinei minčiai — pažiūroms, kurios bendroje lietuviškoje visuomenėje yra laikomos jei ne išdavikiškomis, tai bent jau "sveikų ir teisingų pažiūrų" atstovų nuskirtos į geriems, tikriems lietuviams "nesveikų, neteisingų ir neturėtų" pažiūrų kategoriją. Tai žmogaus laisvė, sudarymas bent minimaliausių sąlygų žmogaus dvasiniam ir ekonominiam išsivystimui, civilinių teisių judėjimo pajautimas ir įvertinimas, supratimas, kad laisvo žmogaus tėvynė yra ten, kur yra skriaudžiamas žmogus — lietuvis, kinietis, žydas, negras.

Tačiau aštriausių rėžiu liko irėžtas mūsų nedvejotinas išipareigojimas mūsų kraštui — Lietuvai ir jame gyvenančiam broliui — lietuviui. Prof. Stepono Kairio-Kaminsko mestas sūkis "Veidu į Lietuvą" šią dieną tampa realiu ir konkrečiu mūsų užsiangavimu. Tad šio Santaros - šviesos Federacijos suvažiavimo pagrindinę reikšmę ir tegalime išreikšti tais trimis paprastais žodžiais "Veidu į Lietuvą".

1940 METŲ GENERACIJA

SANTAROS - ŠVIESOS SUVAŽIAVIME

Santariečių ir šviesiečių suvažiavimas prasidėjo 1940 metų generacijos, jauniausių suvažiavimo dalyvių polemine diskusija: "Mažumos Grupė ir Apsinaujimo Sąjūdis". Studentai žygas, šležas, Petrikonytė, Makaitis ir Drunga įrodinėjo, kad 1940 metų generacija, ieškodama idėjinio kelio, norėtų daug ko paklausti vyresniųjų kartų, bet su jomis nesuranda gilesnio kultūrinio kontakto, ne bent tiksliai giminytės ir pažįstamumo ryšius. Tėvai nesupranta mūsų lietuviškumo. Atrodo priklausome lietuviškai bendruomenei, bet su ja susikalbėti sunku. Nesijaučiame gyvenant liet. bendruomenėje, todėl darosi visai nesvarbu, ar reikia ar nereikia su vyresniąja karta bendrauti. Varžomės, nes mes Amerikonai, o mūsų giminės ir vyresnieji pažįstami Europiečiai ir, gal būt, rytų Europiečiai.

1940 metų karta kalbėjo, o 1930 ir 1920 metų karta klausėsi. Vyresniesiems kilo įvai-

rios mintys, bet turbūt pati svarbiausia ta, kad 1940 metų generacijos atstovai kritiškai pažvelgė į savo vyresniuosius, o tai ir reiškia, kad 1940 metų kartai lietuviškumo problemos labai rūpi, dėl to, turbūt, atvyko į Tabor Farmos suvažiavimą. Kas ta lietuviškumo Amerikoje? Ar tai tikta mažumų etninė grupė? Palaidi lietuviai susiorganizavę į šimtus palaidų organizacijų? Ar tai politinė visuomenė, užsibrėžusi sau tikslu prisidėti prie Nepriklausomos Lietuvos atstatymo? Ar tai kultūrinė visuomenė, susidedanti iš eilės kultūringai nusiteikusių ir kultūrinės vertybes kūriantių lietuvių? Kaip paprastai įprasta santariečiams ir šviesiečiams, aktyviai diskusijose dalyvaujančių jaunų kolegų daugumą pasisakė už individualinę kūrybą kaip pagrindinę sąlygą lietuviams išlaikyti savitą kultūrinį charakterį bendrame pasaulio kultūriniam lobyne, o mažuma kolegų už politinę veiklą akcentuojant Lietuvos išlaisvinimo idėją. Vienas iš vyriausiųjų 1940 metų kartos atstovų

trumpai užsiminė techniškus sunkumus norint aktyviai dalyvauti lietuviškoje visuomenėje ir pati svarbiausią sunkumą: lietuvių kalbą, lietuvių kalbos žodyną ir lanksčią lietuvišką plunksną, nesigailinčią rašalo lietuviškoms problemoms kritikuoti. 1940 metų generacijos diskusija prasidėjo ketvirtadienį, tęsėsi penktadienį, šeštadienį ir sekmadienį, ir po sekmadienio drauge su diskusijų dalyviais išvažinėjo po JAV kampus, kur tęsiasi ir toliau.

Ketvirtadienį vakare dr. Greimas kalbėjo apie lietuvišką panoramą. Kritiškai vertino tiek krašte pasilikusių, tiek lietuvių emigrantų kultūrinę ir politinę veiklą. Pavadinamas sovietų Lietuvoje dažnai pasireiškiantį tautiškumą peizažiniu patriotizmu pozityviai įvertino visas lietuvių pastangas Lietuvoje, kurios kelia pavienio lietuvių kultūrą ir daro ją aukštesnę už rusų. Kreipdamasis į lietuvius už krašto ribų, kritikavo jų trimtuojančią patriotizmą, "vyrai, į kovą", ir kvietė juos dėti visas pastangas, padedant lietuviams Lietuvoje išlikti laisviems, puoselėjant jų asmeninę kultūrą ir techninius laimėjimus, kurie daro lietuvius vis mažiau priklausomus nuo jų okupantų. Paliesdamas "existencializmo" problemą ir kalbėdamas apie krikščionišką "existencializmą" pavadino jį krikščioniška retorika, o lietuviškų filosofų filosofijos interpretatoriais, jeigu ne vulgarizatoriais. Iš to plaukė išvada, kad lietuviškų filosofų Lietuva dar nesukūrė, o vadinamieji katalikiški filosofai, kaip Girnius, Šalkauskis ir kiti, tikrai nėra filosofai, bet tik filosofijos interpretatoriai. Kalbėdamas apie politinę lietuvių veiklą už okupuotos Lietuvos ribų, suskirstė ją į dvi grupes: Lietuvos vadavimo politika ir Lietuvai padėti politika. Jis ypatingą dėmesį atkreipė į Lietuvai padėti politiką, prie kurios turėtų prisidėti ne vien šviesiečiai ir santariečiai, bet visi lietuviai, įvairiomis priemonėmis prisidedant prie Lietuvoje likusių tautiečių kultūrinio pakėlimo ir nuolatinio laisvėjimo. Įdomu, kad dr. Greimo mintys daugumoje sutapo su 1940 metų generacijos šviesiečių ir santariečių ketvirtadienio diskusija.

Atrodo, kad lygiai taip, kaip mums už Lietuvos ribų sunku

suprasti krašte pasilikusių lietuvių pastangas kovoje už lietuviškos kultūros išlaikymą, taip lygiai emigracijoje vyresniajai kartai sunku suprasti 1940 metų generacijos pastangas norint išsijungti į lietuvišką kultūrinę bendruomenę. Šis momentas ypatingai išryškėjo religinės ir sekuliarinės sąžinės dialoge, kuriame pats jauniausias dialogo narys, kol. Liutkus, 1940 metų kartos atstovas, atpasakodamas savo asmeninius pergyvenimus kovoje už negrų teises Alabamoje, nurodė, kaip iš jauno studento misijonieriaus pasidaro revoliucionierius, kovojantis prieš bet kurios formos fanatizmą ir ideologinį dogmatizmą.

Kol. Šoliūnas, 1930 metų generacijos atstovas, sutikdamas su Liutkaus mintimis, kritiškai vertino lietuviškus liberalus dėl to, kad jie per retai išdrįsta savo mintis ir idėjas kelti viešumon. Jis pozityviai vertino tuos ateitininkus studentus, kurie vasaros atostogų metu pasirinko ne Dainavos stovyklą, bet Alabamą. Kol. Valaičiū, 1920 metų generacijos atstovui, laukiančiam iš Liutkaus ir Šoliūno aiškaus nuomonių susikirtimo, teko tiek Liutkų, tiek Šoliūną priskirti prie sekuliarinės sąžinės atstovų, nekalbant jau apie šviesiečius ir santariečius, kurie Tabor Farmos salėje kėlė mintį, kad už ką pasisako Šoliūnas šiandien šviesiečiai kovojo prieš 20 metų, santariečiai prieš 10 metų, o dabartiniai 1940 metų Santaros - šviesos Federacijos nariai naujomis kultūrinėmis priemonėmis kovoja šiandien.

Penktadienį vakare dr. Šilbajoris pasakojo savo prisiminimus apie susitikimą su lietuvišiais, daugumoje 1930 ir 1940 metų generacijos atstovais, Maskvoje. Jų gyvenimą jis sulgino su gyvenimu po vandeniu. Jie, prisitaikydami gyventi po vandeniu, arba išvirsta į mechaniškus partiečius — robotus, arba į galyjančius sovietų Lietuvos patriotus. Šie sąmoningieji jaučia ideologinę įtampą, nežino į ką tiki, bet žino į ką netiki. Jie yra pilni argumentų atremti bet kuriuos ideologinius užmetimus, bet daugumoje neturi progos šiuos įsitikinimus pareikšti, dėl to dažnai dėl santykių su lietuvišiais tiek krašte, tiek už Lietuvos ribų turi vieną atsakymą: "Gerai žmonės lietuviškai susikalbės, o visoki

"ideologai" tegul sau ginčijasi!"

Šeštadienio paskaitoje dr. Greimas, kalbėdamas apie ideologijas ir mitus, numitino visus perdėtus lietuviškus mitus ir ideologijas. Tvirtindamas, kad šviesiečiai ir santariečiai pozityviai prisidėjo prie lietuviškų perdėtų mitų griovimo, jis iš savo pusės linkėjo ne tik senus mitus griauti, bet taip pat naujus mitus kurti ir juos išreikšti sąmoningomis ideologijomis. Dr. Greimas į šių sąmoningų ideologinių mitų eilę priskyrė Lietuvos Geležinio Vilko mitą, Vinco Kudirkos mitą ir ypatingai politinio kairumo mitą. Jo nuomone, politinio kairumo mitas galėtų užbėgti už akių komunistams ir atimti iš komunistų kairumo mito ginklą. Ši paskaita, sukėlusį labai gyvas diskusijas senesniosios kartos tarpe, 1940 metų generacijos atstovų buvo daugumoje sutikta pritarimu, išreikštu netriukšmingais plojimais, bet ramiais apsidūjimais.

Kol. Zundės sekmadienio paskaita apie sovietų Lietuvos ekonominę, politinę ir dalinai kultūrinę raidą paskutinių 20 metų bėgyje buvo daugiau ne-

gu staigmena. Prelegentas, kritiškai įvertindamas Lietuvos padėtį, stengėsi įrodyti, kad Lietuvos laisvinimas yra įmanomas tik objektyvia, kritiška, mokslinė ekonominio gyvenimo studija. Jis palygino Lietuvos ekonomiką su raktu į visą sovietų Lietuvos tiek politinį, tiek kultūrinį gyvenimą. Iš kol. Zundės paskaitos piršosi mintis, kad mūsų politiniai veiksniai ir visa emigrantinė visuomenė turėtų dėti visas pastangas ne tik objektyviai vertinant okupuotos Lietuvos gyvenimą, bet stengiantis savo objektyvia mokslinė kritika padėti lietuviams išsikovoti sovietų sąjungos ribose, kad ir tik dalinę ekonominę nepriklausomybę, kaip pagrindinę sąlygą politiniam ir kultūriniam laisvėjimo procesui.

Po 1965 metų Santaros - šviesos suvažiavimo visos šviesiečių ir santariečių generacijos kalbėjo viena kalba, kuri galėtų būti išreikšta pačio jausniausio 1940 metų generacijos atstovo iškeltomis mintimis: Negalime būti lietuviams be savo krašto — Lietuvos. Lietuvos politinio išlaisvinimo idėja yra gyva tiek krašte, tiek už Lietuvos ribų. J. V.

VAKARO SU MARIUM KATILIŠKIU BELAUKIANT

Dar vis tebeaidint kontroversiniams atgarsiams iš šių metų Santaros - šviesos suvažiavimo, kuriuos aidina, daugumoje, suvažiavime nebuvo, prisimena Al. Barono pasisakymas pačioje dabartinių išeičių kultūrinio bruzdėjimo JAV pradžioje: "Kova yra tiesos ieškojimas, kova tikrų meninių vertybių sukūrimas. Juo mes aukščiau pakilsime savo literatūra ar menu pasaulio kultūros platformoj, juo būsiame daugiau sukūrę tikrų meninių kūrinių, juo mes būsiame didesnę kovą sukovę savo krašto laisvei". (Draugas, 1950, VIII-26 d.)

Tiesa, tąsyk dar gyvenome greito sugrįžimo iliuzija, tikėjome į Nepriklausomą Lietuvą tokią, ar bent panašią į paliktąją, vilėmės atrasti ir miestus, ir sodžius, ir žmones, lyg stikliniame karste uždarytus, nepakitusius, belaukiančius mūsų — išvaduotojų. Deja, neišvadavome Tėvynės, ir ji, kaip ir mes, pakito. Prirėkė ir šūkiu "Veidu į Lietuvą".

Pastarasis Santaros - šviesos suvažiavimas ryškiai užakcentavo kultūrinę galią lietuvių palaikyme išeičioje ir jos stiprinime dabartinėje Lietuvoje. Todėl mes ir džiaugiamės kiekvienu tikru meniniu laimėjimu ir reiškiamo nepasitenkinimą pasijodinėjimais mediniu arkliai, kaip tatau taikliai pažymėjo Al. Baronas (Draugas, 1952-VI-7 d.), paabejojęs vienos knygos vertimo reikalingumą.

Dabar, atrodo, aišku, kad kovoje už savo teises, turime išreikšti pagarbą mūsų tikros kultūros ugdytojams, mūsų tik-

rų meninių vertybių kūrėjams.

Metmenų 9 Nr. 13 psl. Algimantas Mackus pesimistiškai sako: "... esame išvakarėse absoliutaus egzilo rašytojo vienišumo — rašytojo be skaitytojo, o po to — rašytojo be kalbos". Nesinori sutikti su A. Mackumi, nes, bent kol kas tų išvakarių dar nesimato, jau vien tik sprendžiant iš Mariaus Katiliškio knygų tiražo, kuris vis sukasi apie 2,000. Egzilo rašytojas, toli gražu, dar ne vienas.

Labiau gal galima pritarti A. Mackui, tame pačiame Metmenų puslapyje skaitant: "Tegul būna nepamirštama, jog ateis laikas, jeigu dar nėra atėjęs, liūdnas egzilės laikas — nuolaidų metas, kada bus džiaugiamasi paties lietuviško žodžio faktu". Apie tą nuolaidų metų jau pasisakė jaunieji Santaros - šviesos suvažiavimo dalyviai, prisiminę kai kurias literatūrinių konkursų tradicijas. Pats faktas, kad dabartinis akademinis jaunimas nuogaštaija dėl literatūriniai silpnųjų lietuviškų knygų leidimo, rodo, jog nuolaidoms keliai nėra asfaltuoti, jog vis dar labiau sveikinamas meniniai stiprus lietuviškas žodis.

Š. m. spalio 9 dieną Baletoteatro salėje (2515 W. 69 gatvė), 7:30 val. vakare, įvyks Santaros - šviesos rengiamas "Vakaras su Mariu Katiliškiu". Rengėjai, švėsdami M. Katiliškio 50-ties metų sukaktį, neabejotinai nori pabrėžti rašytojo nenuilstamą kūrybinę gumą ir jo ištikimybę žodžio menui. M. Katiliškis nenusilenkia skaitytojui — jo kalbos turtingumas bei išsireikškimų

MARIUS KATILIŠKIS

spalvingumas dažnai priverčia ne vieną pasirausti žodyne, tuo pačiu gydyti vis labiau siaubiančią lietuviškų žodžių anemiją. Nepataikaujantis, savitas, nebrendas į jam nepažįstamus laukus, M. Katiliškis visada yra tikras ir tikslus, todėl ir priimamas skaitytojo kaip nuoširdus draugas.

Spalio 9-tos vakaras dvelkia šventiskumu: išgirsime patį Marių Katiliškį, išklausysime Dr. R. Šilbajorio žodžio apie tėvų žemę M. Katiliškio kūryboje, pamatysime Scenos Darbuotojų ruošiamą vaizdelį iš sukaktuvinio knygos "Miškais ateina ruduo". Turėtų tai būti neeilinis vakaras, nes pasidalinimas džiaugsmu rašytojo kūrybiniais laimėjimais, suartina visus tikrų vertybių ieškotojus ir atsveria niūrokus ir bespalvius vis dažnėjančius taip vadinamus parengimus.

D. S.

IŠ SKYRIŲ VEIKLOS

"M. Z." redakcija skatina skyrius priištūti korespondencijų iš savo kasdieninės, kad ir ne "plačiosios" veiklos. Jausimės glaudesniau tarpusaviniame kontakte ir geriau vieni kitus pažinsime, o gal net inspiruosime).

Pirmasis sezono susirinkimas Čikagoje

Darosi tradicija pirmajame poatostoginiame susirinkime apžvelgti visų mintyse dar tebešiltą suvažiavimo programą ir panagrinti jame keltas mintis ar idėjas. Tokiais šiemetinio suvažiavimo nagrinėtojais rugsėjo 24 d. "Margučio" patalpose įvykusiame susirinkime buvo Liūtas Mockūnas (kultūriniai aspektai) ir Genius Procuta (politinės temos).

Liūtas Mockūnas kiek plačiau

komentavo tik Br. R. Šilbajorio pašnekesį apie "Susitikimus su lietuvių Maskvoje" ir antrąją Dr. A. Greimo paskaitą "Ideologijos ir mitai". Vos keli žodžiai buvo skirti A. Landsbergio paskaitai ir literatūros vakarui. Teisiniai kitų programos dalykų arba nematęs (atvykęs tik vėlai penktadienio vakare) arba jų atydziau nesekęs.

Genius Procuta irgi ilgiausią apsisotojo prie R. Šilbajorio ir raižikas iš pyrago išrinkdamas, subjektyviai ir emociškai atpasakodamas prelegento pateiktus intymesnių sustikimų su lietuvių vaizdus, veik niekad nesirūpindamas kokiame kontekste tie vaizdai buvo duodami ir kokios išvados iš to peršasi. Komentuodamas A. J. Greimą ar P. Zundę jis, galima sakyti, ribojosi mintimis, su kuriomis nesutinka, skirdamas veik visą laiką savo išvedžiojimams, o ne paskaitininko tezėms atpasakoti.

Tiems, kurie dalyvavo vieni keliose suvažiavimo paskaitose, ar iš viso neturėjo progos jame dalyvauti, vaizdas susidarė anaiptol nepilnas, gana kreivas, viena-pusisakas ir pusėtinai blankus. Atrodo, kad šis savo turini ir idėja vienas iš stipriausių suvažiavimų dar tebelaukia išsamaus, analitiško ir tikslaus pristatymo.

Dr. V. Kaupas ekrane pademonstravo eiles spalvotų charakteringesnių suvažiavimo nuotraukų.

Einamuose reikaluose svarstyta: rašytojo Mariaus Katiliškio vakaras (spalio 9 d.), J. Kelečiaus ir N. Martinaitytės dramų vakaras, meno parodų rengimas ir kitokie reikalai.

Susirinkime dalyvavo apie 40 narių. (t).

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO INSULACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materiolių.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — Tel.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITVINAS, Mrg. — LIETUVIAI SALESMONAI

ALGIS KIRŠINAS

Santaros - Šviesos suvažiavimas

DAR KELIOS MINTYS IR PASTABOS

Metinis Santaros - šviesos federacijos suvažiavimas, įvykęs Tabor farmoje rugsėjo 8-12 dienomis, kaip ir įprasta, buvo itin turiningas savo programa, įdomus iškeltoji mintimis, idėjomis ir spalvingas programos dalyviais bei jos klausytojais. Suvažiavimą gana vaizdžiai "Naujiene" jau aprašė J. Pr., tačiau, jo paties prisipažinimu, jis negalėjo visur dalyvauti ir neabejotinai vieną - kitą įvyki bandė pateikti tesusipažinęs iš pašnekusių su kitais, kas žinoma, ne visada duoda tikslų vaizdą. Norėčiau čia J. Pr. duotą bendrą suvažiavimo apžvalgą papildyti mintimis, iškeltoji keliose paskaitose ar simpoziumuose, kurios, manau, yra vertos platesnio dėmesio.

Suvažiavimas oficialiai buvo atidarytas simpoziumu, kurį moderavo dr. Vytautas Kavolis. Jame dalyvavo: Regina Petrikonytė, Kęstutis Paulius Žygas (dabartinis Lietuvos Studentų Sąjūdos pirmininkas), Romas Šležas, Mykolas Drunga ir Algis Makaitis. Pokalbio tema:

1940 metų generacija:
Mažumos grupė ar atsinaujinimo sąjūdis

(Diskusijos, kaip matote, palietė kartą gimusią po 1940-ųjų metų, taigi nepriklausomos Lietuvos, o gal ir iš viso Lietuvos nemačiusią).

Diskusijas pradėdant buvo maždaug šitaip pasisakyta:

R. Šležas: Ši generacija nėra išryškėjusi, nes dar neturėjo pakankamai laiko ne progų. Tačiau šioji generacija savo tėvų galvoseną jau mažai tesupranta, nes nemano, kad ir tėvai jos galvoseną suprantą. Jaučiama, kad ir trisdešimtųjų metų generacija yra užsidariusi savyje ir nuo jaunesniųjų atsiriobijusi.

M. Drunga: Visoje lietuvių visuomenėje nėra bendros idėjos. Kur nėra idėjos, ten negali būti nei atsinaujinimo sąjūdžio. Atsinaujinimas tegali vystytis tik paskirose grupėse ar srityse.

K. P. Žygas: Potencialas atsinaujinimo sąjūdžiui yra, tačiau nėra sąlygų. Jautiesi, kad lietuviškai bendruomenei priklauso, bet negali su ja susikalbėti. Jau vien tas faktas, kad vyresniuosis kritikuojame rodo, kad jų uždaviniai mums rūpi. Mes esame lankstesni savo pasaulėžiūroje. Mes turime naujų idėjų, bet jos į viešumą neišcina dėl komunikacijos stokos, ar nepasitikėjimo savimi kai kuriais požiūriais. Jaučiames nuo visuomenės priklausą ir žinome, kad kai kurių savo minčių pareiškimu įžeistumėm tai pačiai visuomenei priklausančius sau brangius asmenis (tėvus, mokytojus).

R. Petrikonytė: Tie, kurie senosiose grupėse nori būti atsinaujinimo sąjūdžiui, kaip tik nuo vyresniųjų (ar visuomenės?) daugiausia nukentė ir tuo pačiu jaučiasi apsupti svetimų-

jų. Dauguma jaunesniųjų nesijaučia esą lietuvių visuomenėje, todėl jiems ir komunikacijos su vyresniais problema mažiau terūpi.

A. Makaitis: Ryškiausia mažumos grupės savybė — psichologinė reakcija. Asmuo mažumos grupėje pats varžosi, o ne kiti jį varžo. Iš to kyla neapykanta sau ir nusivylimas kitais. Mūsų generacija savųjų tarpe kelia tas pačias problemas kaip ir vyresnieji. Mes turim naujų idėjų, tik nieko nedarom joms išreikšti. Vyresnieji nori, kad būtumėm tokie pat lietuviai, kaip jie yra. Jie nepripažįsta kitokių lietuviybės formų.

Tolimesnėse diskusijose išryškėjo, kad jaunuosiuose besirūpinančių lietuviškaisiais reikalais netrūksta, kad juos labiau domina lietuviškojo gyvenimo kultūrinis turinys, tačiau buvo nuomonių, pripažįstančių ir masinių manifestacijų reikšmę. Vyresniajai kartai buvo užmetamas konservatyvumas, atvirumo stoka komunikacijoje.

A. J. Greimas:
Lietuviškoji panorama

Pirmoji profesorius Algirdo Juliaus Greimo paskaita "Lietuviškojo gyvenimo panorama" nėsprendė vienos specifinės problemos. Jos turinį sudarė atsakymai į rengėjų duotus (berods aštuonis) klausimus.

Kalbėdamas apie ryškiasias sovietinio režimo pasėkas Lietuvoje, prelegentas jas padalino į gerąsias ir blogąsias, pastarųjų tarpe išskeldamas: girtuokliavimą, visuomenės moralės smukimą, baime ir patriotizmo sumulkinimą į peizažinį - folklorinį, nebeskiriant pakankamai dėmesio tautinės kultūros visumai. Iš teigiamųjų pasėkų paminėta: pastovios (ne laikinosios!) sostinės turėjimas, techninių, mokslinių bei kultūrinių kadru paruošimas (ypač Vilniaus universiteto alietuviniams) ir susidarymas palankesnių sąlygų tautiniam komunizmui vystytis.

Kalbėdamas apie ryšius su kraštu prelegentas pabrėžė, kad mūsų pastangos turėtų būti pagelbėti lietuviams susižinoti be Maskvos tarpininkavimo. Kultūrinė kooperacija yra būtina. Lietuvis Lietuvoje turi būti aukštesnio lygio žmogus už rusą.

Mes turėtumėm užmiršti kadaise sau įsikalbėtą tremtinių mitą ir pasidaryti sąmoningais politiniais pabėgėliais. Verkšlenimo politika tikriesiems politiniams pabėgėliams netinka. Mes pabėgom savo apsisprendimu ir valia ir turim ieškoti būdų savo tautai jos dabartinėje realybėje padėti.

Atsakydamas į klausimus, liečiančius dabartinius filosofijos sąjūdžius, prelegentas pareiškė, kad vadinamasis krikščioniškasis egzistencializmas nėra egzistencializmas, o vien retorika. Ieškojimo ten nebėra, nes kiekvienas krikščioniškasis egzisten-

cialistas prieš atverdama burną jau žino, kad Dievas yra. Iš viso egzistencializmas veda ne į pažinimą, o į poeziją. Dabartinė filosofija nebeieško prasmės gyvenime, o nori veiksmu jį įprasminti. Tačiau egzistencializmas apšvarino atmosferą taip, kad nebėra juokinga statyti naivius klausimus, iš kurių ir plaukia tiesos ieškojimas. Sartre'ui nepavyko surasti sintezės tarp savo filosofijos ir savo veiklos: sąžiningai sakydamas teisybę, kaip jį jam tuo metu atrodė, jis turėjo nuolat keisti nuomonę, pasirodydamas ne visai rimtas.

Jokios lietuviškos filosofijos nėra ir niekad nebuvo. Tiek Šalkauskis, tiek Girnius tėra tik filosofijos vulgarizatoriai.

Į klausimus (diskusijose), liečiančius katalikybės uždavinius ir įtakas čia ir Lietuvoje, A. J. Greimas atsakė:

— Kaip geras bedievis norėčiau, kad lietuviškoji katalikybė išvirstų kultūrinančiu ir dorinančiu veiksmu. Kaip geram bedieviui reikalingas geras krikščionis, taip geram krikščioniui reikalingas geras bedievis.

Prelegento nuomone, Lietuvoje katalikų bažnyčia nebuvo pribrendusi. Ji — ne vienijantis, o skaldantis veiksnys. Sutapusi su reakcija ji nepasidarė kovojančia bažnyčia, neatsinaujino, norėjo ir tebenori sukrikščioninti ne patį žmogų, o tik religinio gyvenimo formas. Dabartinėje Lietuvoje reikėtų iššaukti kovojančios bažnyčios refleksus.

Religinės ir sekuliarinės sąžinės dialogas

Simpoziumą poskyrio antraštėje duota tema irgi moderavo dr. Vytautas Kavolis. Jame dalyvavo: dr. Jonas Valaitis, Jonas Šoliūnas ir Jonas Liutkus. Pastarasis, Studentų Ne - smurtinės Integracijos K-teto narys, daugiau negu metus laiko dirba pietinėse valstybėse, organizuodamas negrus kovai dėl civilinių teisių. Šioji teisių tema ir sudarė pašnekosio esmę.

J. Liutkus vaizdžiai nupiešė, kaip kartą išivėlęs žmogaus teisių kovon darbuotojas iš misionieriaus (norinčio savąsias pažiūras ir patirtis primesti iš viršaus) pasidaro revoliucionierius (kovoja drauge su negrais, kaip lygus su lygiu). Darbuotojų pagrindinis tikslas yra žmones suvesti ir leisti patiems savo problemas nagrinėti ar spręsti. Ideologijų ar sistemų vengiama. Sąjūdis žmones su-

artina ir suriša niekur kitur nežinomais draugiškumo ryšiais.

J. Šoliūnas smerkė lietuviškąją spaudą (katalikiškąją ir kairiąją), neleidžiančią pasisakyti civilinių teisių klausimais, ypač jeigu pasisakoma už negrus. Jis pasmerkė ir liberalus, civilinių teisių mintis iškeliančius deklaratyvinius pasisakymais vien savo tarpe ir per dažnai atsiriobijančius nuo platesnės visuomenės. Nusiskundė, kad bažnyčios atsinaujinime nieko nekalbama apie socialinį teisingumą, kurio ypač trūksta Pietų Amerikoje.

Diskusijos buvo gyvos. A. J. Greimas pabrėžė, kad Prancūzijoje kairieji katalikai yra pats radikaliausias sąjūdis. Yra tik dvi stipresnio užsangažavimo formos: kairieji katalikybė ir komunizmas. Norėdami efektyviai kovoti su komunizmu, katalikai turi pasidaryti kairesni už juos pačius.

R. Šilbajoris:
Susitikimai su lietuvybe

Kartą Dievas pasiūkęs krikščionių kunigą ir žydų rabiną ir jiems taręs:

— Už dešimties dienų visą pasaulį ištiks tvanas. Eikite į savo bendruomenes ir paskelbkite tai žmonėms; paruoškite juos.

Grįžęs kunigas mokęs savo paraplečius:

Bus tvanas. Visi žūsime. Melskitės, darykite atgailą, taikintės su Dievu...

Rabinas savo tikintiesiems dalyką kiek kitaip išdėstęs:

— Bus tvanas. Mes turime sutelkti geriausius mokslin-

DAUGIAU PREKIŲ IR MAISTO
PRODUKTŲ PASIRINKIMUI
DABAR

Siųskite pinigus į USSR

Tegu jūsų mylimieji patys pasirenka.

PILNAI GARANTUOTA. TURI
BANKŲ DEPARTAMENTO LEI-
DIMĄ IR APDRAUSTA IKI
\$20,000.00.

Mūsų firma yra VIENINTELĖ, kuri visada siuntėjui persiunčia gavėjo pasirašytą KVITĄ. Pristatoma per 2 savaites. Jokių atskaitymų.

Vertė: 9 rubliai už \$10.00.

Persiumimas: iki \$30.00 — \$2.75,
virš \$30.00 — 10%.

GRAMERCY SHIPPING INC.

744 Broad St. Newark, N. J.

Prašykite katalogų
angliškai arba lietuviškai.

GRAMERCY
SHIPPING CO.

118 E. 28 St., New York
MU 9-0598

Isteigta 1945 m.

NELAUKITE — RYTOJ GALI BŪTI PERVELUI

Jei norite užsitikrinti nuo ugnies namus, baldus, automobilius, ar šiaip ką apdrausti, reikalaukite agento, arba brokerio, kad jis parūpintų jums polisą per mūsų kompaniją. Nelaimėi ištikus, neturėsite jokių nemalonumų.

"Mes esame pirmaklasiai nariai Chicago Board of Underwriters"

O'MALLEY & McKAY, INC.

222 WEST ADAMS STREET

KAMBARYS 1043

Telefonas: CEntral 6-5206

Generaliniai Agentai šių Kompanijų:

American Bonding
American Indemnity
Casualty Mutual
Fidelity & Deposit
Fire and Casualty of Conn.
LaSalle Casualty
Gibraltar Insurance
The Hanover
Highway Insurance
The Home
Interstate

Manhattan Fire & Marine
Mercury Mutual
Monarch
National Union
New York Fire
Security Insurance
United States Fire
Universal Insurance
Western Fire & Casualty
California Life

kus, išminčius ir išmokti gyventi po vandeniu...

Šitokį anekdotą dr. Rimvydas Šilbajoris girdėjo iš Maskvoje bestudijuojančių lietuvių, kurių ten sutiko pora šimtų. Jis itin taikliai charakterizuoja sovietinės Lietuvos žmonių gyvenimą ir galvosena: reikia išsilaikyti, reikia išmokti "gyventi po vandeniu".

R. Šilbajoris buvo vienas iš keturiasdešimties profesorių kultūrinio pasikeitimo pasėkoje JAV siūstas Maskvon slavistikos studijų pagilimui. Maskvos universitete jis praleido vienerius metus.

R. Šilbajorio pasakymai apie susitikimus su lietuviais buvo itin sukrečiantys, įdomūs, šilti, žmogiški ir atviri. Publikoje teko sutikti ne vieną girdėjusį prelegentą tąja pačia tema kalbant akademikams skautams, tačiau dar kartą pasiryžusį važiuoti du šimtus mylių vien jo pasiklausyti. Ir tikrai: jis puikus pasakotojas ir turi ką pasakoti.

Buvo iškelta daug intymių dalykų, kurie ne vieną graudino iki ašarų, o svarbiausia — vertė pergaltoti savąsias antikomunistines pažiūras, jas praplėsti naujomis dimensijomis.

Atrodo, kad ir komunistai ir nekomunistai lietuviai sovietinėje sistemoje itin jautriai priešingi daugelio mūsų susidarytam jų aprioriniam suskirstymui į "vergus" ir "išdavikus". Daugumos jaunų studentų dvasinė įtampa — vidinis teisybės ieškojimas yra žymiai stipresnis negu čia, egzilėje:

— Pasirinkimas kiekvienam visada stovi prieš akis. Mes turim rinktis arba viską prarasti, arba apsispręsti kas esame.

Nuolatinis vidinis prieštaravimas yra išugdęs dvasinę jėgą, kuria kiekvienas didžiuojasi.

R. Šilbajorio pašnekesys "Susitikimai su lietuvių Maskvoje", manau, ilgai išliks visų klausytojų mintyse.

Dabartinė Lietuvos literatūra

Lietuviškasis klausimas krašte dar kartą iškilo Algirdo Landsbergio paskaitoje "Dabartinė Lietuvos literatūra Rytų Europos literatūrų kontekste". Buvo konstatuota, kad satelitinų valstybių literatūrinės temos ir dvasia kinta žymiai sparčiau negu sovietinės Lietuvos.

Visi nauji vėjai į Lietuvą dar vis tebeateina iš Maskvos ir ima penkis ar net dešimt metų, kol ją pasiekia.

Dažna Rytų Europos valstybių literatūros tema — valstybės galios ir moralės dichotomija ir su tuo susijusi utopijos tema. Visi jaunesnieji vengrų lenkų rašytojai yra anti-utopininkai. Atsisako pasiduoti istorijai ir nužeminti dabarties žmogų ateities žmogaus labui. (Diskusijų metu prelegentui buvo įduota ir jo paskaityta artima šiai temai jauno lietuvių poeto Vytauto Bložės poema, liečianti išgyvenimus jauno žmogaus, nekaltai ištremto į Sibirą ir ten dvasiniai palaužto ir fiziniai sužaloto).

Rytų Europos literatūroje laiko tėkmė, žmogaus praeinamumas yra dažna tema. Lietuvių poezijoje maišto prieš žmogaus praeinamumą nėra. Vyrauja švelni rezignacija. Lyrinės gaidos, itin ryškios lietuvių poezijai, nerastum kitų rytų Europos tautų literatūroj.

Paprastumas, lakoniškumas yra itin būdingas naujamai Lietuvos prozai. Mažasis žmogus, anti-herojus užima vis svarbesnę vietą. Kritika darosi įdomesnė už mūsų egzilinę kritiką.

A. Landsbergis iškėlė daugybę temų, tendencijų, sąjūdžių įvairiose satelitinėse valstybėse, o ir rusų literatūroje prieš patatydama lietuviškąją Diskusijose buvo užsiminta ir apie čia Amerikoje nepripašusį ir Lietuvon sugrįžusį Albiną Morukų. Atrodo, kad ir sovietinėje Lietuvoje jo talentais mažai tikima.

Ideologijos ir mitai

Viena iš centrinių šio suvažiavimo paskaitų buvo dr. A. J. Greimo "Ideologijos ir mitai". Jis iškėlė, kad visi mes gyvename pagal susikurtą ar primestą mitų sistemą, tačiau retas tekeščionuojame jų esmę ar reikšmę. Gi šiandien prasmės problema yra pakeitusi reikšmės problema. Klausimas yra: kaip dalykus pavadinti tikrais jų vardais, vartojant sąmoninanti, o ne mistifikuojanti reikšimosi būdą, nors ta sąmonė ir neatneša žmogui išganymo, bet greičiau jo gyvenime apunkina.

Apsišvarinimo operacija — demistifikacija — gal būt, yra

pats pozityviausias Santaros - šviesos įnašas į mūsų kultūrinį gyvenimą.

Iš viso mitais atsikratyti negalima. Galima tik vieną mitų sistemą pakeisti kita. Vienintelė išeitis — sąmoningas ideologijų ir mitų kūrimas.

Suskirstęs mitus į aksiologinius ir ideologinius, prelegentas pateikė eibę mums aktualių pavyzdžių tautinėje ir religinėje sferoje, ankskindamas jų teigiamą ir neigiamą puses, priimtumą ir atmestumą.

Santarai - šviesai prelegentas linkėjo iš mitų griovio periodo pereiti į mitų kūrimo periodą. Išdirbti ideologinius modelius, pagal kuriuos lietuvių tautai būtų lengviau gyventi. Išreikšti visus mitus sąmoningom ideologijom ir atrinkti tinkamus. Pasirinkimo kriterijus turėtų būti logiškos koherencijos reikalavimas sau ir kitiems.

Bandžiau čia sužymėti tik keilių paskaitų ar simpoziumų pagrindines mintis, tikėdamasis skaitytojui atskleisti kiek tikslesnį suvažiavimo vaizdą. Vie-

na-kita šių paskaitų bus spausdinama "Metmenų" žurnale iš-tisai ir skaitytojas turės progos kai kurias tezes plačiau išsiaiškinti. Nenorėčiau, kad iš šių padrikų užrašų būtų daromės pergriežtos išvados, nors iš kitos pusės, manau, kad kiekviena jų duoda gana patogią bazę diskusijoms. Nuoširdžios diskusijos gi yra tiesos ieškojimas. Tasai tiesos ieškojimas ir yra kiekvieno Santaros - šviesos suvažiavimo pagrindinis uždavinys.

— SLA APDRAUDA GERA, geresnės nėra. SLA organizatorius kiekvienam lietuviui, ar šeimos galvai, ar viengungiui, ar jaunuoliui turi gerus gyvybės apdraudos patarimus. Pasi-kalbėjimas su SLA Organizatorium Jums asmeniškai bus naudingas. Kas nori arčiau pažinti Susivienijimą Lietuvių Amerikoje, teparašo: Lithuanian Alliance of America, 307 West 30th Street, New York, N. Y. 10001.

"NAUJIENOS" BOLŠEVIKAMS
YRA RAKŠTIS JŲ AKYSE

SENIAUSIAI IR VIENA IŠ PIRMIAUSIAI ISTEIGTA SIUNTINIŲ SIUNTIMO FIRMA VIŠOSE JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE GLOBE PARCEL SERVICE, INC.

GARANTUOJAME siuntinių saugą ir greitą pristatymą Jūsų giminėms į U.S.S.R. Siuntiniai garantuojami visais atžvilgiais.

JOKIŲ PAPILDOMŲ MOKESČIŲ siuntinio gavėjui nereikia mokėti.

DIDELIS PASIRINKIMAS įvairių prekių, medžiagų, įvairių produktų mūsų pagrindinėje įstaigoje ir skyriuose. KAINOS be jokios konkurencijos.

GLOBE PARCEL SERVICE, INC.

CENTRAS YRA:

716 Walnut Street, Philadelphia, Pa.. Tel. WA 5-3455

CENTRINĖ ISTAIGA NEW YORKE YRA:

220 Park Avenue, South. Tel. 982-8410

SKYRIAI:

Skyrius mieste

PHILADELPHIA, PA.
632 W. Girard Avenue
Philadelphia, Pa. 19123
WALnut 5-8878

BALTIMORE, MD.
3206 Eastern Avenue,
Baltimore 24, Md.
DI 2-2374

BOSTON, MASS.
390 West Broadway,
So. Boston 27, Mass.
ANDrew 8-8764

CHICAGO, ILL.
4102 Archer Ave.,
Chicago 32, Ill.
FRONTier 6-6399

Branch
2242 W. Chicago Avenue
Chicago 22, Ill.
BE 5-7788

CLEVELAND, OHIO
7023 Superior Ave.,
Cleveland 3, Ohio
UTah 1-0807

DETROIT, MICH.
6460 Michigan Ave.,
Detroit 10, Mich.
TASHmoo 5-7560

ELIZABETH, N. J.
943 Elizabeth Avenue,
Elizabeth, N. J.
EL 4-7608

HAMTRAMCK, MICH.
11415 Jos-Campau Avenue,
Hamtramck 12, Mich.
TO 8-7940

KANSAS CITY
18 S. Bethany
Kansas City, Kansas
AT 1-1757

LOS ANGELES, CALIF.
3216 Sunset Blvd.,
Los Angeles 26, Calif.
NO 5-9887

MIAMI, FLA.
2755 Biscayne Blvd.,
Miami 37, Fla.
FR 9-8712

MINNEAPOLIS, MINN.
217 E. Hennedon Street
Minneapolis 14, Minn.
FE 2-4908

NEW BRITAIN, CONN.
165 Harford Avenue,
% N. Yarkewich

OMAHA, NEB.
5524 So. 32nd Street,
Omaha 7, Neb.
Tel. 731-8577

PITTSBURGH, PA.
346 Third Avenue,
Pittsburgh 22, Pa.
GRant 1-3712

ROCHESTER, N. Y.
683 Hudson Ave.,
Rochester 21, N. Y.
BAker 5-5923

SAN FRANCISCO, CALIF.
1236 — 9th Avenue,
San Francisco 22, Calif.
LO 4-7981

SEATTLE, WASHINGTON
1512 N. 39 St.
Seattle, Wash. 98103
ME 3-1853

TRENTON, N. J.
730 Liberty Street,
Trenton, N. J.
LY 9-9163

McDOUBLE
CHEESEBURGER
NEW-'N-BIG
ONLY 28 CENTS

Yes, it's double in size — double in goodness, too. Another McDonald's exclusive in good eating — a double portion of McDonald's 100% Pure Beef Hamburger topped with that delightful golden Cheddar flavor. All yours for only 28 cents — that's right only 28 cents. Try this tempting McDouble Cheeseburger. We're sure you'll agree "it's the best Cheeseburger in all the land".

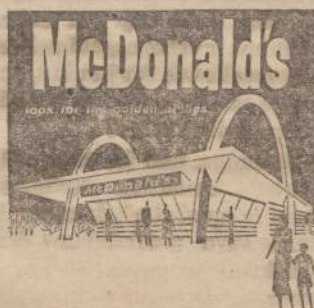
LOOK FOR THE GOLDEN ARCHES

McDONALD'S

5733 SO. KEDZIE

2100 W. 79th ST.

Both locations open seven days a week 11 A.M. till midnight

“Mums nereikia tavo palaiminimo, mums reikia pinigų”, – romėnai sakė Šv. Tėvui

“Apaštališkojo palaiminimo” neužtenka ir mūsų enciklopedijai, prašo pinigų

Kas prašo, kas klabena — gauda. Reikia manyti, kad visuomenė parems ir mūsų Lietuvių Enciklopedijos leidyklos naują sumanymą. Prenumeruos “Lituanistinę Enciklopediją Anglų kalba”.

Lietuvių Enciklopedijos prenumeratoriai bus jau gal visi gavę pranešimą, jog planuojama išleisti lituanistinę enciklopediją angliskai. Sumanymą jau esančios parėmusios žodiniu pritirimu kelios lietuvių organizacijos ir palaiminęs Jo šventenybė, Kristaus Vietininkas, Paulius VI. Tik bereikia lietuvių paramos — prenumeratos, pinigų. Kiek žinia, tokį Liet. Enciklopedijos laiškėlį gavo ir tie lietuvių, kurie nėra katalikai ir kuriems Jo šventenybė popiežius nėra šventenybė.

Šią vasarą Italijoje buvo smarkios liūtys. Tiek lijo, kad namai, automobiliai ir nemažai žmonių pavandeniu į amžinybę nuplaukė. Šventasis Tėvas, Paulius VI, išvažiavo į Romos priemiesčius pasidairyti, kiek baisūs buvo potvyniai, na, ir palaiminti nukentėjusius.

Vatikanas turi savo gvardiją, šveicarų gvardiją vadinamą. Per kelis amžius joje buvo 100 išpuoštų vyrų. Revoliucionierius popiežius Jonas XXIII, sulaužęs eilę persenusių Vatikano tradicijų, sumažino ir gvardijos kareivių skaičių iki 80. Sako, tau-pumo sumetimais. Prie šio popiežiaus nėra tiek gvardijonų nebesą, neatsiranda užtenkamai savanorių.

Potvynių nusiaustas vietas lankydamas Povilas VI važinėjo ne savo gvardijos vežime, bet Italijos kariuomenės “džype”. Jį lydėjo būrys Italijos valdžios valdininkų. Privažiavus išplautą kelią, “džypas” įklimpė į dumblą. Motoras ratų nebepavarė. Vyras palydovai maknojo po dumblą, kėlė automobilį su jame stovinčiu Šv. Tėvu. Popiežius atigendtame automobilyje važinėdamas žegnojo ir laimino Romos priemiesčių gyventojus, kurie prarado turtą, o kai kurie ir šeimos narių per potvynį neteko.

Potvynio išvargintų žmonių minia į žegnojimą atsiliopė baisesiai nemaloniai. Pradėjo šaukti:

— Mums nereikia tavo palaiminimo, mums reikia pinigų...

Dar smarkiau, dar aštresniais žodžiais, minia kreipėsi į Italijos valdininkus, kurie Šv. Tėvą lydėjo. Italai priekaištavo valdžiai, kad ji nesirūpinanti gyventojus apsaugoti nuo potvynių. Kada valdžios pagalba galėtų būti naudinga, tada niekas neatvyksta, bet kada jau vanduo viską nuplovė, tada “vizitatoriai” ir laimintojai lankosi.

Romėnai prieš popiežių ir prieš valdžią rūstaudami priminė, jog jau dešimt metų iš eilės jų miestelį vanduo nuskalauja,

bet niekas nė piršto nepajudina apsaugą nuo potvynio įtaisyti.

Bolševikai išleidžia “informacijas” apie Lietuvą ir Vakarų kalbomis. O tos jų “informacijos” yra tik faktų, įvykių ir žinių suklustojimas — atvaizdavimas ne taip kaip buvo ar kaip yra, bet kaip “visapasaulinė kompartija” reikalauja. Pritariame enciklopedijos leidyklai, jog reikia leidinio, kurs anglų kalba pateiktų tikrų ir teisingų žinių apie Lietuvos kraštą, istoriją ir žmones bei kt.

Pritariame, jog reikia geros enciklopedijos apie Lietuvą jau ne Lietuvoje gimusiam skaitytojui, kurs lietuviškojo rašto mažokai beįkerta. Tad ne be pagrindo enciklopedijos leidykla pustrėčio puslapio laiškėlį išspausdino — aiškina, kodėl reikia lituanistinės enciklopedijos anglų kalba, — siekia įtikinti abejojančius.

Tik skaitant enciklopedijos kvieslio pastraipą, sakančią, jog net popiežius šiam lietuvių sumanymui pritaria, per daug nudžiugti neverta. Paskutinis skyrelis sakinyš paaiškina, jog ne kokie popiežiaus patarėjai jam priminė, kad laisvai Amerikoje gyvenę lietuviai leidžia enciklopediją, bet pati leidykla palaiminimo prašė, o popiežius “mieliausiai” leidėjui, redaktoriams ir bendradarbiams pasiuntė “Apaštališkąjį Palaiminimą”.

Tvarkomasi įdomiai. Enciklopediją planuoja leisti anglų kalba — anglosaksų pasauliui, kurio didžiausia dalis žmonių jo šventenybės Romos popiežiaus nepripažįsta tokiu autoritetu, koku jis dedasi, bet mūsiškiai leidėjai darbą pradeda nuo apaštališkojo palaiminimo išgavimo.

Ir lietuviui nekatalikui keistoka. Kas ne katalikas — tas dangaus karalystės nepamatys! Vyravo per amžius iš Romos paskleista ir nuolat katalikų tarpe palaikoma “tiesa”. Žmogui laisvės savaip tikėti nepripažinta, bet lietuvių enciklopedijos leidykla didžiuojasi, kad žmonių laisvės varžytojas “mieliausiai” atsiuntė palaiminimą.

Šių metų rugsėjo 21 diena labai reikšminga — Vatikanas suvažiavusieji kardinolai ir vyskupai, kad ir po aštrių ginčų, betgi nubalsavo, jog katalikų bažnyčia pripažins dabar žmogui laisvę pasirinkti tikėjimą ir kad niekas iš šalies — nei pasaulinė nei bažnytinė valdžia — negali žmogų verstį vieną ar kitą tikėjimą išpažinti. Po šitokio nutarimo ir enciklopedijos leidyklos žygis šiek tiek kitoki atspalvį įgauna, nors jis atliktas anomis dienomis, kada Vatikanas tarėsi esąs vienas iš neklaidingųjų ir gerai daręs siųsdamas kryžiuočius kalaviju ir krauju lietuvius krikštyti.

Enciklopedija anglų kalba busianti šešių tomų. Labai gero popieriaus, kiekvienas tomas

608—640 puslapių. Išeis per 5 metus. Visų tomų kaina \$90, vadinasi, tomas 15 dolerių.

Gal ir nebrangu. Vieno angliškojo tomo išleidimas pareikalas daug daugiau darbo, daug daugiau laiko gaišaties, negu tokios pat lietuviškos knygos parašymas ir išspausdinimas. Autorių raštai angliškai arba vertimai iš lietuvių kalbos, korektūrų skaitymas ir raidžių rinkimas bus žymiai brangesnis darbas, negu lietuvišką knygą leidžiant.

Tik kyla klausimas, kas bus spausdinama, kaip bus medžiaga atrenkama? Pasakymas, jog enciklopedija, angliškai išleisti, bus apie Lietuvos kraštą, istoriją, žmones ir kt., — labai platus. Kviestyje nusakoma, kiek bus tomų ir kiek puslapių, tad reikia manyti, jog leidėjas jau yra bent pagrindinius projektus padaręs — ką ir kiek jis enciklopedijoje numato paliesti?

Tiesa, ir Lietuvių Enciklopediją prenumeravome nežinodami apie ką ir kiek bus rašoma. Matėme reikalą enciklopediją turėti, ją rėmė ir kartais nutilime radę aprašymus, kurie tikrai be reikalo pateko.

Imkime raštą iš vieno tomo. Žmogus aprašytas šitaip: Vidurinę mokyklą lankė. Įstojo į kunigų seminariją. Baigė teologijos filosofijos fakultetą, įšventintas vikaravo, klebonavo. Veikė ateitininkų, pavasarininkų, angelaičių ir kt. organizacijose. Pasitraukė į Vokietiją. Kapelionavo. Išvyko į JAV. Vikarauja. Dėsto lietuvių mokykloje, remia spaudą, veikia su skautais, dirba Balfe ir LB.

Be abejo, šio žmogaus gyvenimo asmeninės žinios pateko enciklopedijon su jo paties žinia ir jo paties noru. Kas gi kitas taip smulkiai žinos asmenines datas ir vietas, kur gyventa, kur mokyta. Mes čia neminime nei pavardės, nei metų, nei vietovių, neminime ir tomo, kuriame šis asmuo aprašytas. Bet keliame klausimą — ar aprašytoji asmenybė yra enciklopedinė? Kuo išsiskiria iš kitų kunigų, kurie taip pat mokėsi, kurie vikaravo, klebonavo ir parapijos organizacijose veikė?

Kuo menkesnis yra lietuvis mokytojas, kurs ne kunigų seminariją baigė, o mokytojų seminariją arba humanitarinį fakultetą, kurs taip pat auklėjo jaunimą ir veikė organizacijose? Ko menkesnis karininkas, kurs baigė savo specialybės mokyklą ir kareivius lavino?

Manome, kad jie savo srities darbais nemažiau vertingesni, kaip ir aprašytasis kunigas, bet kurie savo profesiniame darbe neiškilo ypatingais atsižymėjimais, nepasireiškė politikos, kultūros ar raštijos darbais, tai enciklopedijoj neminėti. Bet anas kunigas, taip pat be savo profesinio darbo nieku kitu nepasižymėjęs, įtrauktas enciklopedijon. Yra ir daugiau panašių nereikalingų balastinių rašinių Lietuvių Enciklopedijoje.

Tai prisiminėm, klausdami, kaip raštai bus parenkami angliškiems tomams?

Prenumeratorius

DEVINTIEJI ...

(Atkelta iš 2-ro psl.)

kolos Vaitkus, Karolis Drunga, Jurgis Gimbutas, Leonardas Dambriūnas, Jonas Mulokas, Vytautas Vardys ir Vladas Jakubėnas.

Korpusinė žurnalo dalis užbaigiama grožine beletristika: Antano Škėmos “Prieangyje” (ištrauka iš netrukus išleidžiamos šio senesniai žuvusio autoriaus apysakos “Izaokas”) ir Mariaus Katiliškio sodrūs, lyriški poezijos prozoje fragmentai “Gruodis ir pavasario pirmoji”.

Apžvalginėje dalyje politinį gyvenimą svarstančiame straipsnyje “Kelių laisvėn beiškant” gana kritiškai pasižiūrima į mūsų nuolatinį tikėjimą Vakara ir tų Vakarų nejudrumą, o gal ir permažą jautrumą mūsų atžvilgiu. Henrikas Žemelis duoda tamsoką mūsų periodinės spaudos vaizdą straipsnyje “Mes esame dešimtmečiais atsilikę nuo gyvenimo”.

Ypatingai platus ir turiningas Kultūrinių Rūpesčių skyrius. Įdomūs ir intriguojantys yra keletos mūsų emigracijos rašytojų atsakymai į sekantį (gana ilgą ir “sąžinės perkratymo” reikalaujantį) klausimą:

— Jeigu turėtumėte šandien galimybę, vienintelę savo gyvenime, laisvai kalbėti dabartinės Lietuvos studentams apie mūsų egzilyje vykstantį literatūrinį judėjimą, prileidžiant, kad klausytojai nieko apie jį nežino, bet yra persunkti noru sužinoti “visą tiesą”, — ką pasakytumėte savo atvirame, nieko, kas esmiškai reikalinga pasakyti, nenutylinčiame įvade į egzilio literatūrinės kūrybos (ir ją nešančių žmonių) pasaulio realybę?

Pasisako šie rašytojai: Jurgis Janavičius, Vytautas Janavičius, Marius Katiliškis, Zina Katiliškienė, Algimantas Mackus, Henrikas Radauskas ir Algirdas Landsbergis. Plačiau recenzuojamos knygos: Marijos Gimbutienės “The Balts (Jonas Puzinas), Aleksandro Merklio “Anas Smetona, jo visuomeninė, kultūrinė ir politinė veikla” (Vincas Trumpa) ir A. šapokos “Senasis Vilnius, Vilniaus miesto istorijos bruožai iki XVII amžiaus pabaigos (Civis Causensis). Kęstas Reikalas duoda “1964 metų grožinės literatūros apžvalgą” užkliudydamas bene kiekvieną tais metais išleistą knygą.

Šis numeris iliustruotas D. Janavičiūtės ir Ž. Mikšio darbais.

Dabar — pati šio propagandinio straipsnio esmė: numerio kaina \$1.50 (176 pusl.). Gaunamas pas platintojus. Užsiprenumeruojama (\$5.00 už 4 numerius) šiuo adresu: Ramojus Vaitys, 615 Hinman Ave., Evanston, Ill. O užsiprenumeruoti tikrai verta! Ir tai ne dėl to, kad išgelbėtumėme leidėjus iš nuolatinių skolų (iš kurių jie niekad neišsikapsto), o vien egoistiniais sumetimais: nuosavam kultūriniam akiračiui praplėsti.

Algis Kiršinas